

Tjänsteskrivelse

Datum

2026-03-11

Vår referens

Henrik Bengtsson
Utvecklingssamordnare
henrik.bengtsson@malmo.se

Remiss Utbildningsdepartementet - Skärpta villkor för friskolesektorn - ytterligare förslag (SOU 2025:123) GRF-2026-2539

Sammanfattning

Grundskolenämnden har fått möjlighet att yttra sig gällande utredningen ”Skärpta villkor för friskolesektorn – ytterligare förslag” (SOU 2025:123). Grundskoleförvaltningen bedömer att utredningens förslag i huvudsak berör enskilda huvudmän och tillsynsmyndigheter. Grundskoleförvaltningen berörs främst av förslaget om obligatoriska yttranden från lägeskommunen i samband med att Skolinspektionen handlägger en ansökan om godkännande som enskild huvudman, samt att kommuner ska ersättas för detta arbete. I förslaget på yttrande föreslår förvaltningen att nämnden ställer sig positiv till detta förslag.

Förslag till beslut

Grundskolenämnden föreslås besluta

1. Grundskolenämnden godkänner grundskoleförvaltningens förslag till yttrande och skickar det till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Remiss Utbildningsdepartementet - Skärpta villkor för friskolesektorn - ytterligare förslag (SOU 2025:123)
- G-Tjänsteskrivelse GRNAU 260313 Remiss Utbildningsdepartementet - Skärpta villkor för friskolesektorn - ytterligare förslag
- Förslag till yttrande GRN 260325 Remiss Utbildningsdepartementet - Skärpta villkor för friskolesektorn - ytterligare förslagBeslutsplanering

Beslutsplanering

Grundskolenämndens arbetsutskott 2026-03-13

Grundskolenämnden 2026-03-25

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Regeringen beslutade i juni 2022 att tillsätta en utredare med uppdrag att lämna förslag bland annat på hur ett förbud mot vinstutdelning inom skolan kan införas. Förslagen påverkar främst enskilda huvudmän, men gäller i vissa fall alla huvudmän inom skolväsendet. Utredaren lämnade ett delbetänkande i april 2025. Ett slutbetänkande, där utredningen behandlar ytterligare frågor utifrån utredningens tilläggsdirektiv, har nu lämnats.

Malmö stad har tidigare yttrat sig om utredningens delbetänkande, och har getts tillfälle att göra det samma om utredningens slutbetänkande. Kommunstyrelsen har skickat remissen vidare till förskolenämnden, grundskolenämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden för yttrande. Nedan presenteras de förslag som utredningen lämnar i slutbetänkandet, och därefter följer grundskoleförvaltningens synpunkter på förslagen.

Utredningens förslag i korthet

Kapitel 10 Förslag om villkor och förbud för aktörer med bristfälligt huvudmannaskap

Utredningen konstaterar att det finns aktörer inom den fristående förskole- och skolektorn som haft återkommande brister av olika allvarlighetsgrad och i olika koncernbolag. Dessa aktörer har inte alltid bedömts som olämpliga av prövande myndigheter enligt de bestämmelser som gäller vid en ägar- och ledningsprövning. Enskilda huvudmän som inte bedöms vara olämpliga i en ägar- och ledningsprövning, men som ändå i utredningens mening uppvisar ett bristfälligt huvudmannaskap, kan i dagsläget med vissa begränsningar utöka sin verksamhet genom att starta eller förvärva nya förskolor och skolor. Utredningen anser att denna ordning inte är tillfredsställande, och lämnar därför förslag för att åtgärda detta.

10.3 Utökning av bristfällig verksamhet genom ansökan om godkännande

Enligt skollagen måste den enskilde ha förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen för att kunna få ett godkännande som huvudman för en förskola eller skola. Utredningen föreslår att detta villkor skärps och förtydligas, då utredningen menar att en aktör som redan i en befintlig verksamhet inte lever upp till skolförfattningarnas krav, svårligen förväntas göra det i en ny verksamhet.

Den enskilde ska inte anses uppfylla villkoret under

- tiden som en tillsyn pågår efter ett beslut om föreläggande,

- två år från ett beslut om sanktionsavgift på grund av överträdelse av ett godkännande som enskild huvudman, överträdelse av värdeöverföringsförbud eller att anmälan om nedläggning av en skolenhet inte gjorts i rätt tid,
- tre år från ett beslut om föreläggande som förenats med vite eller värdeöverföringsförbud, eller som avser allvarligt missförhållande, eller
- fem år från ett beslut om återkallelse av godkännande på grund av allvarligt missförhållande, att huvudmannen inte uppfyller förutsättningarna för godkännandet eller överträdelse av förvärvsförbud, eller ett beslut om statlig åtgärd för rättelse.

Förslaget innebär att ingripanden som riktats mot en annan skolform än den ansökan avser kan beaktas vid prövningen av ansökan. Till exempel ska ett vitesföreläggande som avser brister i en förskola som bedrivs av en aktör påverka möjligheten för aktören att starta en ny skola. Förslaget innebär också att tillsynsmyndigheten får möjlighet att göra en samlad bedömning av ingripanden som förekommit de senaste fem åren, även ingripanden mot en enskild huvudman som ingått i samma koncern som den enskilde eller mot en annan enskild huvudman med i huvudsak samma ägare. Om det finns särskilda skäl ska ett ingripande vid tillsyn inte beaktas vid bedömningen av om det skärpta villkoret är uppfyllt.

10.4 Utökning av bristfällig verksamhet genom förvärv

Utredningen föreslår att en fysisk eller juridisk person inte ska få förvärva ett direkt eller indirekt bestämmande inflytande i en enskild huvudman under den tid som personen har förvärvsförbud. Förvärvsförbud ska gälla under den tid som personen inte uppfyller det skärpta villkoret som ställs för att godkännas som enskild huvudman (se stycke 10.3).

Förslaget innebär att aktörer som skulle ha fått avslag på en ansökan om godkännande på grund av det skärpta villkor i 10.3, och därmed anses ha förvärvsförbud, inte heller ska ha möjlighet att köpa ett bolag som redan har ett godkännande under tiden personen har förvärvsutbud.

I samband med detta föreslår utredningen också att:

- en enskild huvudman ska bli skyldig att upplysa tillsynsmyndighet om det pågår tillsyn eller fattats beslut om ingripanden enligt villkoren i stycke 10.3 (10.4.2),
- tillståndsmyndighet ska ges möjlighet att återkalla ett godkännande av en enskild huvudman om förvärvsutbudet överträtts (10.4.3),
- en fysisk eller juridisk person får ansöka hos en tillsynsmyndighet om förhandsbesked för att klargöra om personen har ett förvärvsutbud (10.4.4),

- tillsynsmyndigheterna ska ha tillsyn över de föreslagna bestämmelserna om förvärvsutbud och upplysningsplikt (10.5), samt
- prövningen om den enskilde genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten ska sammantaget avse verkställande direktör och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten, styrelseledamöter och styrelsesuppleanter, och bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag (10.6).

Kapitel 11 Förslag om en ändamålsenlig process för godkännande som huvudman

Förslagen syftar bland annat till att förtydliga processen som leder fram till ett beslut om godkännande som huvudman.

11.5.1 Belägenhetsadress och antalet elever ska framgå av beslut om godkännande och beslutet kan förenas med ytterligare villkor

Utredningen föreslår att förskolans och skolans belägenhetsadress alltid ska framgå av beslutet som godkännande av enskild huvudman, samt högsta antalet utbildningsplatser avseende godkännande som enskild huvudman för grund- eller gymnasieskola. Belägenhetsadress och elevantal ska på sikt framgå även av befintliga godkännanden. Vid ansökan om ändring av adress och elevantal behöver inte ansvarig myndighet pröva samtliga villkor som krävs för ett godkännande, utan endast sådana som omfattar huvudmannens ekonomiska förutsättningar och om ändringen innebär påtagliga negativa följder för eleverna eller skolväsendet i den kommun ansökan avser.

11.5.2 Sanktionsavgift när en huvudman bedriver verksamhet utanför godkännandet

Utredningen motiverar förslaget med att en överträdelse av godkännandet ska betraktas som ett missförhållande som bland annat påverkar det allmännas förtroende för såväl den enskilda huvudmannens lämplighet som för skolväsendet i övrigt. Utredningen menar att en kännbar avgift förmedlar allvaret i överträdelsen.

11.5.3 Påtagliga negativa följder ges tydligare definition

I skollagen anges att det för ett godkännande krävs att utbildningen inte medför påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för kommunen som huvudman. Utredningen föreslår att det ska förtydligas så att det är negativa ekonomiska, organisatoriska eller pedagogiska konsekvenser för elever eller kommunen som huvudman som avses. Det föreslås också att tillsynsmyndigheten i sin samlade bedömning ska beakta konsekvenser som betyder att kommunen inte kan anpassa sin verksamhet inom tre år, i stället för inom de fem år som nuvarande bestämmelser avser.

11.5.4 Kommuner ska yttra sig till Skolinspektionen och ersättas för sina kostnader för yttrandet

Utredningen föreslår att lägeskommunen ska vara skyldig att lämna ett yttrande till Skolinspektionen när myndigheten handlägger en ansökan om godkännande som enskild huvudman. En kommun som är skyldig att yttra sig över en ansökan ska ersättas för kostnaden för arbetet med konsekvensbeskrivningen.

13 Konsekvensanalys

Enligt utredningens bedömning får förslagen effekt främst på enskilda huvudmän, som vid brister i sina verksamheter får begränsade möjligheter att utöka sitt ägande eller inflytande. Vidare bedöms förslagen bidra till ökade kostnader för Skolinspektionen, i samband med ansökan om godkännande eller ändring av ansökan. Utredningen bedömer att förslagen endast har en liten påverkan på kommunernas handläggning i rollen som tillsynsmyndighet inom förskoleverksamheten.

Förslaget om obligatoriska yttranden från lägeskommunerna i samband med ansökan om godkännande kommer att innebära en kostnadsökning för kommunerna som huvudman för grund- och gymnasieskola. De kommer dock enligt utredningens förslag att kompenseras för sina kostnader via det generella statsbidraget. Kommunernas samlade kostnader för att förbereda yttranden kan också minskas genom att till exempel Sveriges kommuner och regioner (SKR) tar fram ett gemensamt stödmaterial för samtliga kommuner, menar utredningen.

Grundskoleförvaltningens synpunkter

Sammanfattning

Grundskoleförvaltningen bedömer att förslagen i detta betänkande, likt utredningens tidigare delbetänkande, i huvudsak berör enskilda huvudmän och tillsynsmyndigheter. Grundskoleförvaltningen berörs främst av förslaget om obligatoriska yttranden från lägeskommuner, och ställer sig positiv till detta förslag.

11.5.4 Kommuner ska yttra sig till Skolinspektionen och ersättas för sina kostnader för yttrandet

Grundskoleförvaltningen ställer sig positiv till förslaget att det ska bli obligatoriskt för lägeskommunen att yttra sig till Skolinspektionen i samband med att myndigheten handlägger en ansökan om godkännande som enskild huvudman, samt att kommuner ska ersättas för arbetet. Utredningens förslag om förtydliganden kring vad som menas med ”negativa följder” (11.5.3) medför indirekt också ett förtydligande kring vad lägeskommunens yttrande bör innehålla, vilket underlättar kommunens arbete.

Grundskoleförvaltningen lämnar sådana yttranden redan idag och har tyvärr erfarenhet av att svarsfristen ofta är kort. Förvaltningen tolkar utredningens förslag som att kraven

på yttranden ökar. Därför anser förvaltningen att det är viktigt att lägeskommunen ges rimliga tidsmässiga förutsättningar att ta fram ett sådant yttrande. Förvaltningen anser även att det är viktigt att kommunernas yttranden ges stor betydelse vid Skolinspektionens handläggning av ansökan om godkännande, särskilt nu när elevantalet i grundskoleåldern minskar.

Grundskoleförvaltningen anser att det är otydligt om krav på yttrande från lägeskommunen också ska gälla vid den begränsade prövning som föreslås ska göras vid ansökan om ändring av belägenhetsadress och elevantal (11.5.1).

Grundskoleförvaltningen bedömer att även den typen av förändringar kan få negativa ekonomiska, organisatoriska eller pedagogiska konsekvenser för elever eller kommunen som huvudman. Förvaltningen anser därför att kommunen bör få möjlighet att inkomma med yttrande även vid en begränsad prövning, samt ersättas för att handlägga ett sådant yttrande.

13 Konsekvensanalys

Grundskoleförvaltningen håller med om utredningens bedömning att förslagen främst får konsekvenser för enskilda huvudmän och tillsynsmyndigheter.

Grundskoleförvaltningen själv påverkas främst av förslaget om obligatoriskt yttrande från lägeskommunen. Som kommun påverkas staden även som tillsynsmyndighet för förskoleverksamhet.

Ansvariga

Helena Plantin Enhetschef

Anette Enhav Avdelningschef

Peter Lindberg Förvaltningschef